

ÇEVİRİLER

TAHRİKÇİ (AJAN PROVOKATÖR) HAKKINDA BİR FRANSIZ TEMYİZ MAHKEMESİ KARARI VE TAHLİLİ (*)

Çeviren: Asis. M. İlhan ALNIAK

Tahrik;i, Jandarmaya önceden verilen haber. Firara iştirak. Saiklerin ehemmiyetsizliği. Tahakkuk ettirilmiş suç. (Cass. crim., 7 Mayıs 1951 ; Legendre). [Ed. G.]

Bir firara iştirak eden bir mevkuf, şeriklerin yakalanmasına el vermek maksadıyla hapishane yetkililerine haber verdikten sonra harekete geçmiş dahi olsa, bu fiil suçun unsurlarının tahakkukuna mâni teşkil etmez. Filhakika maznunun saikleri ne olursa olsun, suç teşkil eder mahiyetini bildiği bir teşebbüse doğrudan doğruya ve şahsen iştirak etmiştir.

MAHKEME : — Vire Asliye Ceza Mahkemesinin 29 Temmuz 1949 tarihli hükmü ile, Legendre, firar teşebbüsünden altı ay hapse mahkûm edildiğine ; — 1949 haziran ayında mevkuf bulunduğu Vire tevkifevinde, Legendre nam şahıs, bina dan firar tertibi tasarlayan diğer iki mevkuf Cousin ve Camilieri nam şahıslara iltihakı kabul ettiğine ; 29/30 haziran gecesi, Cousin gözetleme yaparken, Legendre ve Camilieri'nin bir karyoladan çıkardıkları demir çubukların yardımıyla yatakhane duvarını deldiklerine ; bir bekçinin müdahalesi firar teşebbüsünü akim bıraktığı sırada duvarın delinmesinin tamamlandığı ve mumaileyhlerin devriye yoluna çıkmak üzere hazırlanmış olduklarına ; — Mezkûr hükümden önce, Legendre'ın Caen İstinaf Mahkemesi nezdindeki Müddeiumumiye yazdığı bir mektupta, Vire'deki jandarma teğmenini firar tertibinden haberdar ettiğini bildirdiği ve bu subayın tavsiyesi üzerinedir ki, gerçekleştirilmesinden kendisine bilgi verecek durumda olabilmek için fiile iştirak ettiğini, Camilieri'nin düşmanlığını celbetmemek içinde

(*) Karar ve tahlili, J.C.P. 1951.II.6440'dan iktibasen tercüme olunmuştur.

bu keyfiyetten bahsetmeyerek mahkûm olmaya ses çıkarmadığını ilâve ettiğine ; — Jandarmanın, dosyada mevcut 30 Temmuz 1949 tarihli bir zabıtnamesinden, Vire birliğine kumanda eden Teğmen D'nin, gerçekten firar teşebbüsünden «gizlice» haberdar edildiği ve bu subayın 29/30 Haziran 1949 gecesi tevkifevi etrafını göz altına aldığı anlaşıldığına ; diğer taraftan 20 Temmuz 1950 tarihli bir raporda, Teğmen D'nin Legendre'in beyanlarını tamamen teyit ettiğine ve hapisane dışında alınan tedbirlerin şeriklerin yakalanması gayesine matuf olduğunu tasrih ettiğine ; Legendre'in, rolünün açıklanmasına kati surette muhalefet ettiğini ilâve ettiğine ; — fakat bu fiilin Legendre'in varit görülen suçunun farık unsurlarına ve suçluluğuna bir tesiri olmadığına ; filhakika, saikleri ne olursa olsun, adı geçen Legendre suç teşkil eder mahiyetini bildiği bir teşebbüse doğrudan doğruya ve şahsen iştirak ettiğine ; Teğmen D'ye ulaştırdığı haberin şu halde onun masumiyetini tesis edecek mahiyette olmadığına ve netice olarak bir iadei muhakeme sebebi olarak kabul edilemeyeceğine göre ;

Bu gerekçelerle : — Müddeiumuminin talebini reddeder.

Battestini, reis ; Zambeaux, raportör ; Dupuich, müddeiumumi.

Mülâhazat : Yukarıda nakledilen kararın verilmesine vesile olan hâdisenin teferruatı hakkında başkaca bilgimiz olmadığı için, şüphesiz kendisini vazifelerine vakfetmiş ve bilhassa hamiyetli bir subay olan jandarma teğmeni D hakkında haksızlık etmek istemeyiz, fakat itiraf edelim ki, gayri ihtiyarî, söndürüp kendine şan temin etmek için yangın tutuşturana şu itfaiyeciyi hatıra getiriyor. Bu garip hâdiseler karşısında insan ayrıca, Villiers da l'Isle - Adam'ın «Hürriyetin ızdırabı» başlıklı şu «acı hikâye» sini de düşünüyor. Yetkililer, — içlerinden bir kısmı hiç değilse —, firar tertibinden haberdar edilmiş olduklarına göre, firar teşebbüsünü önlemek için, neden duvarın delinmesinin tamamlanması beklenmiştir ?

Fakat bunlar üzerlerinde durarak vakit kaybetmeyeceğimiz, hemen hemen hissî, hukuk harici mülâhazalardır.

*
**

Legendre lehine, Ceza kanununun 247 nci maddesine, 14 Mart 1949 kanunuyla ilâve olunan ve «bir firarı temine teşebbüs eden veya kolaylaştıranlar, eğer, fiilin gerçekleştirilmesinden önce, idarî ve-

ya adlî mercileri haberdar ederlerse, kendilerine karşı hiç bir takibat yapılmaz» diyen 2 nci paragraf hükümlerinin tatbiki bahis mevzuu olmuyordu. Gerçekten bu hükümler, firara iştirak edenlere, firara teşebbüs eden mevküflara taallûk etmemektedir. Bundan başka, 247 nci madde, 2 nci §, muhbirin, şeriklerinin tasavvurunu haber verdiği andan itibaren suça artık iştirak etmediğini icap eder görünmektedir ki, burada böyle bir durum da yoktu.

Şu halde nakledilen hâdisede aslında mevzubahis olan tahrikçi kazıyyesi ve daha geniş olarak saik ve kastı cürmî tefrikidir.

Legendre'ı firar teşebbüsüne iştirake sevkeden meşru gaye (?) bu vaziyette, bu mevkufun iştirak ettiği teşebbüsün suç teşkil eden mahiyetini bilmesinden ibaret cürmî kastına bir dış saikten başka bir şey değildir.

Saik, yani fiili ikaa karar verdiren his veya menfaat (Bkz. Donnedieu de Vabres, *Traité*, 3. tabı, no. 123), ceza kanunumuza göre ehemmiyetsizdir. Saik, suçun ne bir unsuru ne de bir hukuka uygunluk sebebi olamaz. Sadece arızî olarak bir hafifletici sebep, cezanın miktarını takdirde bir mûtâ olabilir.

Bazı suçlulara «tuzak kurmak» tatbikatına bazı mahdut hallerde ve bazı sahalarda, tahkikatın polisteki safhasında müsamaha edilebilirdede (şerirlerle her zaman *fair play* oynanmaz), kanun bu tatbikatı nazara alamaz. İşin adliyedeki safhasında, kanunî olarak bilinmemezlikten gelinecektir.

Tahrikçilerin cezasız kalması şu halde bir meni muhakeme veya beraat kararı ile değil, ancak takip edilmemek suretiyle olacaktır. Bu sebepledir ki, tatbikatta «tahrik edilmiş suçlara »ancak kanunî hükümlerin, takip teşebbüsünü alâkalı idareye bıraktığı mevadda : altın kaçakçılığı, iktisadî suçlar, v.s. de rastlanmaktadır. (Bkz. Donnedieu de Vabres, *op. cit.*, no. 123 ve 1094. — J. Magnol, *Not : J.C.P.* 42, II, 1835 ve 1886. — Adde, Colombini, *Cass. crim.*, 5 Ağustos 1948 altındaki not : *J.C.P.* 1949, II, 4770).

Diğer sahalarda, bazı hallerde kanun, istisnaî olarak, muhbir şerikin cezasızlığını derpiş etmiştir (m. 105 C. pén. : Devletin dahilî ve haricî emniyeti ; — m. 138 C. pén. : sahte para ; — m. 144 C. pén. : mühür, banknot taklidi, v.s.). Kanun vazınının bu cezadan muafiyet

hallerini (bunlara daha yukarıda bahsettiğimiz 247 nci madde 2 nci ş'ının takibattan muafiyet hükmünü de ilâve etmek gerekir) hususî surette derpiş etmiş olması gerekliyse tahrikçe tarafından takip edilen gayenin ceza kanununa göre ehemmiyeti olmayan, basit bir saikten başka bir şey olarak nazara alınamayacağını isbat etmektedir.

Aksini kabul etmek âmme intizamına aykırı olacaktır. Böyle bir sistem emniyetsizliğe ve keyfilığe müncer olacaktır. Bununla beraber bazı kriminalistler, hususiyetle italyan pozitivist mektebi tarafından teklif edilen bu sistem, cezanın, içtimaî takbih, bazı fiillerden içtinap etmek için bir ihtar olmadan ibaret esaslı gayelerinden birini tanımamaktadır (Bkz. Vidal ve Magnol, *Droit criminel*, 9. tabı, c. I, s. 184).

Bu sistem tahrikçinin özel durumunda da ahlâka aykırı hal tarzlarına sevkedecektir.

Tahrikçi, hukuken ya aslî iştirak ya da fer'î iştirak halinde olan kimsedir.

İlâve edelim ki, tahkikatın tamamen polis tarafından yapıldığı safhasında dahi, polisin suça teşvik tatbikatı ancak gerçek bir suçluyu hakikaten başka türlü yakalamamanın imkânsız olduğu pek istisnaî hallerde tasavvur edilebilir. Zira üstad Louis Lambert'in çok isabetli bir şekilde işaret ettiği gibi (*Traité de Police judiciaire*, 2. tabı, s. 470), «ancak yakalanmak istenen kimsenin harekâtının vahameti, bu uygunsuz silâhın kullanılmasını, bir noktaya kadar mazur gösterebilir.»

Bundan başka, mahkemeler de çok zaman adlî polisin gerçek vazifesini aşan bu hareket tarzına karşı hoşnutsuzluklarını belirtmişlerdir ki mahkemelerin bu tutumu da ancak tasdik ve tasvip edilebilir (Bkz. Üstad Lambert tarafından meseleye tahsis edilen enteresan tafsilâta, op. cit., s. 467 ve müt., ve zikredilen müteaddit atıflara).

Yazan :

Albert COLOMBINI
Ağaccio'da Cumhuriyet
Müddeiumumiî

Çeviren :

M. İlhan ALNIAK
Asistan

FELEMENK ASKERÎ CEZA HUKUKUNUN ESASLARI (*)

Yazan :

A. D. BELINFANTE

Hollanda Adliye Vekâletinde

Müşavir

Çeviren :

Asis. M. İlhan ALNIAK

Felemenk askerî ceza hukuku, Fransız, Belçika ve İtalyan askerî hukuklarından açıkça ayrılmaktadır. Felemenk hukukunun farik vasfı, ferdî teminat ile ordunun menfaati arasında muvazene teminine müteveccih halli güç meseleyi, teraziyi askerî menfaat tarafına meylettirerek çözmektedir. Napolyon devrinden sonra Hollanda'da, medenî kanunlar ile hukuk muhakemeleri usulü kanunları gibi Fransız ceza kanunu da muhafaza edildiği halde, istiklâlin tekrar elde edilmesinden sonra, tamamen millî esaslardan mülhem bir askerî ceza hukuku mevzuatı meydana getirilmiştir. Askerî ceza hukukunun niçin böyle istisnaî bir durumu vardır? Bunu izah etmek için Hollanda'nın tarihini incelemek icap etmektedir.

Ortaçağ'da Hollanda, Alman imparatorunun veya Fransa kralının tâbiyeti altında müstakil devletlerden müteşekkildi. Bu şekilde Hollanda, Flandr, Heno kontlukları, Braban ve Limburg dükalıkları

(*) *Principes du Droit Pénal Militaire Néerlandais* başlığı altında *Revue Internationale de Droit Pénal*, 1958, Nos 3 - 4, p. 305 - 311'de neşrolunan bu makale, halen Amsterdam Üniversitesi Siyasî ve İçtimai İlimler Fakültesinde Esas Teşkilât ve İdare Hukuku Profesörü olan müellifinin müsaadesiyle ve Askerî Ceza Hukukunda umumî mahiyette bir mukayeseye imkân vermek gayesiyle tercüme olunmuştur. Müellifin bizzat verdiği malûmata nazaranda makalenin kaleme alındığı tarihten şimdiye kadar, Felemenk Askerî Ceza Hukukunun bu yazıda temas edilen esaslarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Muhterem Profesör A. D. Belinfante'ye tercüme için müsaadelerinden ve verdiği malûmattan dolayı teşekkür etmekteyiz.

ları vardı. Burgoyne dükleri ve halefleri İmparator Şarl Kent bütün bu memleketleri kendi idareleri altında birleştirdiler. 16 ncı asrın sonunda bu devletlerden bir kısmı istiklâllerini ilân ettiler ve Şarl Kent'in vârisi İspanya Kralı Filip II'yi hal'ettiler. Bu memleketler, 1648'de Vestfali muahedesiyle büyük devletler tarafından tanınan bir Birleşik Devletler Cumhuriyeti teşkil ettiler. Birleşik Devletlerin bünyesi federal idi. Yalnız dışişleri ile millî müdafaa müşterek idareye tâbi kılındı. Müşterek bir millî müdafaa müşterek bir ordu gerektirir ve bir müşterek ordu ancak askerlerin disiplini tek tip kaidelerle tanzim edilmiş bulunuyorsa tesirli vazife yapabilir. Böylece geri kalan hukuk mahallî kaidelerin hâkimiyetine bırakılarak müşterek bir askerî ceza hukuku meydana getirildi. Tarih böylece niçin 1815'de kaynağı millî bir askerî hukuk tesis edilmiş olduğunu izah ediyor : Askerî hukuk, hukukun, Fransız ihtilâlinden önce birleştirilmiş olan tek kısmı idi.

Askerî mevzuat, bir askerî ceza kanunu, iki askerî muhakeme usulü kanunu (biri kara ordusu biri deniz kuvvetleri için) ve umumî disiplin hakkında bir kanundan müteşekkildir. Askerî Ceza Kanunu 1903 tarihlidir ve aynı tarihli umumî disiplin hakkındaki kanunla bir küll teşkil eder. Bu kanun tipik askerî suçların tarifini ihtiva etmekte ve birkaç ayrılma hariç umumî ceza kanununun genel kısmına atıf yapmaktadır. Askerî muhakeme usulü kanunları ile adlî teşkilâta müteallik kaideler 1814 tarihlidir ve eski cumhuriyet sisteminden mülhemdirler.

Askerî kaza. Hollanda'da münhasır bir selâhiyeti haizdir (1). Malî suçlar ile gümrük suçları hariç, askerî şahıslar tarafından işlenen her suç askerî mahkeme tarafından muhakeme edilir. Harp zamanında, askerî hâkim, siviller tarafından işlenen Devlet güvenliğine karşı suçlarda dahi selâhiyetlidir (2). Askerî mahkemelerin selâhiyeti görüldüğü gibi suçun nevine göre değil, kaide olarak failin sıfatına göre tebeyyün etmektedir.

Askerî mahkemeler nasıl teşkilâtlandırılmıştır? Teşkilât yeni-

(1) Ceza ve umumî disiplin mevzuatının mevkiî meriyete vazına dair 1921 tarihli kanununun 76. maddesi (*Bulletin Officiel* (Resmî Gazete) 1921, no. 841).

(2) Harp zamanında ceza hukukuna dair 1952 tarihli kanununun 12. maddesi (*Bulletin Officiel* 1952, no. S. 408).

den kuruluş halindedir, aşağıda şimdiki durumu anlatılmıştır. Bida-yet mahkemesi olarak harp divanları selâhiyetlidir. Bunlar dört askerî hâkime bir hukukçu sivil hâkimin başkanlık ettiği mahkemelerdir (3). Bu askerî hâkimler rütbesi maznunun rütbesinden aşağı olmayan subaylardır. Müddeiumumilik makamının temsilcisi olan askerî savcı da hukukçudur ve o da sivildir.

İkinci ve son derece mahkemesi Yüksek Askerî Mahkemedir ki bu mahkemenin başkanının La Haye İstinaf Mahkemesi veya Temyiz Mahkemesi azası olması gerekir. Ayrıca Yüksek Mahkemede devamlı hâkim olmak üzere tayin edilmiş bir sivil hâkim ve 4 subay (ki bunlar normal olarak general ve amiraldir) vardır. Bu sonuncular şu halde harp divanı azaları gibi bir sene için ve bir sıraya göre tayin edilmemektedir ; bunlar müstakil ve azledilmeyen gerçek hâkimlerdir. Yüksek Askerî Mahkeme müddeiumumisi, La Haye İstinaf Mahkemesi müddeiumumisidir (4).

Yüksek Askerî Mahkeme istinaf mahkemesi olarak karar verir (5). Askerî mevadda temyiz yolu yoktur. Temyiz Mahkemesinin sivil mahkemeler ile askerî mahkemeler arasındaki selâhiyet ihtilâflarını halli dışında sivil mahkemelerin askerî işlerde hiç bir selâhiyeti yoktur (6).

Yüksek Askerî Mahkeme aynı zamanda askerler tarafından işlenen disiplin kabahatlerinde de son derece mercii olarak selâhiyetlidir. Disiplin cezaları askerî âmirler tarafından tayin edilir, fakat ilgilinin daima son merci olarak Yüksek Mahkemeye bir müracaat hakkı vardır (7).

Bu kaideden felemenk askerî hukukunun, askerî ceza hukukunu umumî disiplinin bir şubesi saydığı neticesi çıkmaktadır. Disiplin hukuku gibi ceza hukukunun gayesi de silâhlı kuvvetlerde disiplin

(3) Kara Kuvvetleri Askerî Muhakeme Usulü Kanunu II. Bab, 3. fash.

(4) 1814 tarihli ve o zamandan beri sık sık tadilâta uğramış bulunan Yüksek Askerî Mahkeme için Muvakkat talimatın 2 ve 2a maddeleri (*Bulletin Officiel* 1814, no. 85).

(5) Yüksek Askerî Mahkeme için Muvakkat talimatın 55. maddesi.

(6) Adlî Teşkilât hakkındaki kanunun 88/4. maddesi.

(7) Umumî disiplin hakkındaki kanunun 67. maddesi.

linin muhafazasıdır. Cezaî suç ile disiplin suçu tefriki sadece tesadüfidir. Eğer kaide ve müeyyide cezaî bir hükümde tarif edilmişse bir cezaî suç mevzubahis olur. Buna mukabil bir askerinin hareketi, kaideleri kanunî bir hükümde yer almayan umumî disiplini ihlâl ederse bir disiplin suçu mevzubahis olur. Her askerî ceza suçu şu halde aynı zamanda bir disiplin suçu teşkil eder. Ceza hukukunun da disiplin hukukunun da gayeleri disiplinin muhafazası olduğuna göre, cezaî müeyyide ile disiplin mücazâtı tedahülünün önlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple hâkim bir cezaî müeyyideye hükmederken, aynı fiil için bir disiplin cezası verilmişse bunu nazarı itibara almak mecburiyetindedir (8). Hâkim, suçun hafifliği hususiyeti icabı disiplin cezasını gerektirdiği görüşünde ise böyle bir ceza tâyin edilmesi için işi askerî âmirlere geri de gönderebilir (9). Buna mukabil âmirler de, suç mahiyeti itibariyle vahim değilse umumî disiplin kanununda sayılmış cezaî suçları disiplin yoluyla tecziye edebilirler (10).

Görüldüğü gibi cezaî saha ile disiplin hukukunun tatbik sahası arasında mutlak bir ayırım yoktur. Kanun iki kategori suçun tedahülünü hesaba katmakta ve aynı maddî fiil için iki defa cezalandırmayı önleyecek kaideler koymaktadır. Bu sistem hukukî bir akideden değil fakat aynı hukuk kaynağının iki müsavî dalı olarak, ceza hukuku ve disiplin hukuku vasıtası ile askerî erkâna disiplini muhafaza imkânı verme endişesinden mülhemdir.

Bu endişe askerî muhakeme usulü kanunlarımızdaki usul kaidelerine de ilham vermiştir. Bu kaideler arada birçok defalar tadilâta uğramıştır. Bununla beraber ceza usulünün esas sistemi 1815'den beri değiştirilmemiştir. Askerî hâkimlerimizin hissi selimi ve ihtiyatlılığı askerî usulü daha ziyade umumî hukukun ceza usulü kaidelerine yaklaştırmıştır. Geniş ferdî teminat taraftarlarını irkiltebilecek olan aşağıda izah edilen sistem itidal ve ihtiyatla tatbik edilmiştir.

Kara kuvvetleri muhakeme usulü kanunu, en başında, bir ast tarafından bir cezaî suç işlendiğini tesbit eden her subay ve astsubayın astı tevkif selâhiyetini haiz olduğunu beyan eder (11). Bu tevkif key-

(8) Umumî disiplin hakkındaki kanunun 59. maddesi.

(9) Umumî disiplin hakkındaki kanunun 58. maddesi.

(10) Umumî disiplin hakkındaki kanunun 2/2. maddesi.

(11) Kara Kuvvetleri Muhakeme Usulü Kanununun 4. ve 5. maddeleri.

fiyeti bunu tasdik edecek veya maznunu salıverecek olan kıta komutanının bilgisine ulaştırılır (12). Kıta komutanı yani alay ve kurum komutanı tahkikat ile mükelleftir. Bu gaye ile, şahitleri dinleyecek, zabıtları tanzim edecek ve normal olarak polis tarafından yapılanları yapacak, iki subaydan müteşekkil bir tahkikat komisyonu tayin edebilir. İşlenebilecek zimmet, rüşvet veya ciddî trafik kazaları gibi müddil suçların tahkikatını yapmada kıta subaylarının ehil olamayacağı tabiidir. Bu sebeple tahkikatın müddil işlerde kıta komutanı tarafından tercihan, mareşose (*maréchaussée*) denilen askerî adlî zabıtaya tevdi derpiş edilmiştir.

Tahkikatın neticesini aldıktan sonra kıta komutanı, cezaî bir hükmünde tarif edilmemiş, tamamen disipliner bir suçun söz konusu olmasından dolayı veya kanunca disiplin yoluyla cezalandırılması kabul edilmiş bir cezaî suç mevzubahis olması dolayısıyla mevkufu disiplin yoluyla cezalandırmaya mahal olup olmadığına karar verir. İlk halde, verilen disiplin cezasını orgeneral'e rapor eder. Disiplin yoluyla cezalandırılması mümkün olmayan bir suç söz konusu ise aynı şekilde orgenerali haberdar eder (13).

Askerî kazaya tâbi şahıslar hakkında cezaî takibata orgeneral karar verir. Askerî maslahata uygunluğuna göre bir işi takip ettirmek veya takipsizlik kararına bağlamak hususunda takdir yetkisi onundur. Orgeneral bu sebeple kraliyet emirnamesi ile tayin edilir. Halihazırda bir tek orgeneral vardır ; o da Genelkurmay Başkanıdır.

Orgeneral cezaî takibatın gerekli olduğu fikrinde olursa bir tahkikat emri verir. Aksi halde, yani orgeneral iş hakkında takipsizlik kararı vermek istiyorsa, müddeiumumilik makamının bu karara Yüksek Askerî Mahkeme nezdinde itiraza yetkisi vardır (14). Doğrusu general cezaî işlerle pek istisnaî olarak meşgul olmaktadır. Erkânı harbi arasında tahkikat emri vermek ve kaleme almakla vazifeli bir subayı vardır.

Bu safha esnasında general mevkufiyet haline son vermeye yetkilidir. Müddeiumumiliğin bu hususta yetkisi yoktur. Askerî savcı or-

(12) Kara Kuvvetleri Muhakeme Usulü Kanununun 6. ve 7. maddeleri.

(13) Kara Kuvvetleri Muhakeme Usulü Kanununun 10. maddesi.

(14) Kara Kuvvetleri Muhakeme Usulü Kanununun 15. maddesi.

generalin teknik müşaviridir ; tahkikat emrinin metninden pek ayrılamayacak olan iddianameyi kaleme alır. Askerî savcı işin kâfi derecede aydınlanmadığı görüşünde olduğu halde harp divanından sorgu hâkimini adlî tahkikat açmakla vazifelendirmesini ister (15). Bu sorgu hâkimi kelimenin gerçek mânasında bir hâkim değil, orgeneralin bu maksatla bir yıl için tayin ettiği bir kıta subayıdır. Tahkikatın bu subay tarafından bitirilmesinden sonra harp divanı toplanır.

Müdafi yalnız bu anda maznunun yanında bulunabilir. Bu ana kadar müdafi sorguya müdahale edemez ve sorguda hazır bulunamaz. Ne müdafi ne de maznun mevkufiyetin kaldırılmasını talep edemezler. Sorgu hâkimi ve harp divanı, orgeneral ve kıta komutanı **proprio motu** (*) mevkufiyete son verebilirler.

Yukarıda verilen muhtasar izahattan, askerî ceza usulünün maznunun hakları bakımından hayli sert olduğu ortaya çıkmaktadır. Şayanı memnuniyettir ki tatbikat, askerî muhakeme usulü kanununun sarıh hükümlerine riayet etmekle birlikte, çok yeni olan umumî hukukun ceza muhakemeleri usulü kanununun esaslarından geniş şekilde ilham almaktadır. Askerî hâkimlerimiz ve adlî görevlerle vazifeli askerî otoriteler, eski mevzuata rağmen, hissi selimi, hukuk şuurunu ve adaleti muzaffer kılacak çareleri daima bulagelmişlerdir.

(15) Kara Kuvvetleri Muhakeme Usulü Kanununun 31. maddesi.

(*) Re'sen (mütercim'in notu).